

PERSBERICHT

19 april 2022

Verslag aan het Waals Parlement

Steun van het Waals Gewest voor dagelijkse verplaatsingen per fiets

Het Rekenhof heeft onderzoek gedaan naar de steun die het Waals Gewest biedt voor dagelijkse verplaatsingen per fiets. De audit spitste zich toe op twee thema's: de strategie van het gewest om nutsverplaatsingen per fiets aan te moedigen, en de manier waarop die strategie wordt vertaald in de subsidiëring van door de gemeenten uit te voeren infrastructuurwerken.

RAVeL-netwerk en gemeentelijke wegen

Het Rekenhof stelde eerst en vooral vast dat het RAVeL-netwerk een centrale rol kreeg in de strategie, in de planning en in de verwezenlijkingen van het Gewest. Omdat RAVeL wordt gezien als het fundament voor snelle fietsverplaatsingen, werden tussen 2002 en 2019 heel wat middelen (148 miljoen euro) uitgetrokken om het netwerk uit te breiden en te onderhouden. Door zijn aard en de daarmee gepaard gaande noodwendigheden kan RAVeL echter geen structurerende rol spelen.

Mensen die dagelijks fietsen, maken vooral gebruik van de gemeentelijke wegen. Op het niveau van de gemeenten is de mobiliteitsplanning het voorwerp van een decreet van 1 april 2004; 144 Waalse gemeenten beschikken over een gemeentelijk mobiliteitsplan, maar van die 144 plannen zijn er 92 meer dan 10 jaar oud. De gewestelijke financiële incentives waarmee gemeenten de in hun plannen opgenomen inrichtingen konden realiseren, worden sinds 2016 niet meer toegekend. Het Rekenhof heeft vastgesteld dat de gemeentelijke mobiliteitsplannen en de gewestelijke mobiliteitsstrategie volledig los staan van elkaar. In 2019 werd een herziening van het decreet aangekondigd, maar die staat vooralsnog niet op de agenda.

Een reeks plannen en strategieën

In 2010 keurde de Waalse regering het grootse plan *Wallonie cyclable* goed. Dat plan liep tot 2019 en werd na afloop niet geëvalueerd. De maatregelen waarin het plan voorzag, werden niet bestendigd noch omgezet naar wetteksten. Twee proefsteden registreerden bij tellingen weliswaar een fikse toename van het aantal fietsers, maar de impact van die maatregelen op het modale aandeel van de fiets in Wallonië is niet aangetoond. Het plan *Wallonie cyclable* bepaalde bovendien dat het *Observatoire de la mobilité* zou worden belast met een specifieke

fietsgerelateerde opdracht. Het Rekenhof heeft vastgesteld dat het gewest tien jaar na datum nog altijd niet beschikt over betrouwbare gegevens waarmee het zijn beleid zou kunnen aansturen en evalueren.

Het gewest heeft in 2012 een schema opgesteld, het *Schéma directeur cyclable*, dat de trajecten tussen de verschillende knooppunten op het grondgebied identificeert. Het schema is op het terrein echter nooit geconcretiseerd: er werden slechts een aantal stukken aangelegd, voornamelijk op het RAVeL-netwerk. Waar de trajecten over gemeentelijke wegen lopen, kan het gewest niet garanderen dat de infrastructuurwerken zijn uitgevoerd. Aan de herziening van het schema, die uiterlijk op 1 januari 2021 was gepland, wordt nog altijd gewerkt.

In de loop van de periode 2017-2020 keurde de regering achtereenvolgens de Fast-visie, de gewestelijke mobiliteitsstrategie en het plan *Mobilité et infrastructures pour tous* goed. Het Rekenhof stelt vast dat die strategieën en plannen in de lijn liggen van wat al aangekondigd wordt sinds de gewestelijke beleidsverklaring van 2009, terwijl het modale aandeel van de fiets niet is toegenomen in die periode. Dat de budgetten voor 2020-2025 zijn opgetrokken, is veelzeggend, maar nagenoeg de helft van de uitgaven zullen naar het RAVeL-netwerk vloeien. De implementering van die maatregelen is bovendien niet opgenomen in de bestuursovereenkomst van de Waalse overheidsdienst *Mobilité et Infrastructures* en de uiteengezette principes werden niet vertaald in wetgeving, zoals dat wel gebeurde in andere gewesten en landen. Hoewel er dus doelstellingen zijn bepaald op middellange en lange termijn, loopt het huidige fietsbeleid veel risico dode letter te blijven of op een zijspoor te belanden.

Tenuitvoerlegging van het fietsbeleid

Om de tenuitvoerlegging van het gewestelijke fietsbeleid binnen de gemeenten te kunnen beoordelen, heeft het Rekenhof drie instrumenten van het overheidsbeleid onderzocht die van kracht waren op het moment van de auditwerkzaamheden: de subsidies voor zachte mobiliteit / actieve mobiliteit, de projectoproep « Wallonie cyclable 2020 » en de gemeentelijke investeringsplannen.

Tussen 2016 en 2019 werd nagenoeg 30 miljoen euro aan facultatieve subsidies voor infrastructuurwerken met het oog op zachte of actieve mobiliteit toegekend aan de geselecteerde gemeenten. Het is de minister die elk jaar bepaalt waarvoor de subsidies gebruikt mogen worden. Het Rekenhof heeft vastgesteld dat de selectiecriteria geen objectieve procedure garandeerden, dat een aantal gesubsidieerde projecten niet beantwoordden aan de vastgelegde kwaliteitscriteria en – vooral – dat de relevantie van de projecten en de impact ervan op het modale vervoer niet werden aangetoond. De subsidies vloeien prioritair naar aansluitingen op het RAVeL-netwerk en naar voorbehouden fietsstroken, zonder dat is aangetoond dat die infrastructures de meest relevante of efficiënte zijn. Bovendien lopen tal van projecten vertraging op of worden ze terzijde geschoven: van de 62 projecten uit 2017, waren er 5 maanden na de geplande einddatum van de werken slechts acht klaar.

De projectoproep « Wallonie cyclable 2020 » selecteerde 116 gemeenten, die een subsidie van 61 miljoen euro onder elkaar verdelen. De projecten worden beoordeeld op grond van hun

strategische wenselijkheid en hun conformiteit met de aanlegnormen, wat het risico indijkt op nodeloze of niet-conforme infrastructuur. De gesubsidieerde infrastructuurwerken hoeven echter geen onderdeel te zijn van een structurerend fietsnetwerk noch van het *Schéma directeur cyclable*, en hoeven zich niet toe te spitsen op gevaarlijke verkeerspunten. Bovendien wordt er geen enkele koppeling gemaakt tussen de resultaten van de uit te voeren audit van het gemeentelijke fietsbeleid en het investeringsplan. Het Waals Gewest heeft bijgevolg geen garantie dat het de meest doeltreffende investeringen zijn die zullen worden uitgevoerd, en er is ook geen redelijke zekerheid dat het gewest precies die investeringen doet die het meest aangewezen zijn om de doelstelling te verwezenlijken die erin bestaat het modale aandeel van de fiets te vergroten voor dagelijkse verplaatsingen.

In het kader van het Waalse investeringsplan wordt elk jaar een bijkomend budget van 20 miljoen euro uitgetrokken om de gemeentelijke investeringen op het vlak van duurzame mobiliteit of energiebesparing te ondersteunen. Het Rekenhof heeft evenwel vastgesteld dat op die basis werken in hun totaliteit worden gesubsidieerd, ook al vormen de werkzaamheden voor duurzame mobiliteit er slechts een klein deel van (bv. een voetpad wordt gerenoveerd na rioleringswerken). De relevantie van fietsinfrastructuur, de integratie ervan in het gemeentelijke fietsnetwerk en de vraag of die infrastructuur ertoe kunnen bijdragen dat het modale aandeel van de fiets vergroot, worden niet onderzocht. Het Rekenhof heeft ook vastgesteld dat de gemeenten zich niet houden aan de verplichting, die sinds 1 januari 2020 bestaat, om de behoeften van alle gebruikers te analyseren en mee te nemen bij het ontwerp van gesubsidieerde infrastructuurwerken.

Aanbevelingen

Op basis van die vaststellingen heeft het Rekenhof de volgende aanbevelingen geformuleerd:

- de diverse netwerken (RAVeL, gewestroutes en gemeentelijke wegen) integreren bij het plannen van de investeringen en de essentiële strategische stukken bepalen die moeten worden aangelegd, los van wie de desbetreffende weg beheert;
- een gecentraliseerd, duurzaam en betrouwbaar systeem voor gegevensinzameling instellen en erop toezien dat de gemeenten hun verplichtingen nakomen in verband met het verzamelen en meedelen van de gegevens waarmee de doeltreffendheid van de gesubsidieerde infrastructuur kan worden beoordeeld en waarmee de evolutie van het modale aandeel van de fiets kan worden opgevolgd teneinde de doelstellingen van de Fast-visie te bereiken;
- het gebied van de instrumenten van het overheidsbeleid uitbreiden en zich daarbij inspireren op de goede praktijken die in andere gewesten of landen werden ontwikkeld;
- het gros van de middelen besteden aan trajecten die prioritair worden geacht volgens de criteria van de gewestelijke mobiliteitsstrategie, teneinde een vooraf gedefinieerd niveau van veiligheid en fietsbaarheid te halen op die trajecten;
- de fietsstrategie definiëren, structureren en bestendigen in een decreet, in het meer globale kader van het beleid inzake mobiliteit en verkeersveiligheid in Wallonië.

Antwoorden van de ministers bevoegd voor Mobiliteit en voor Plaatselijke Besturen

Tijdens het tegensprekelijke debat heeft de minister bevoegd voor Mobiliteit benadrukt dat de auditaanbevelingen een echte meerwaarde zullen zijn voor de fietsstrategie. Hij stelt evenwel vast dat sinds zijn aantreden een heel aantal ervan al in aanmerking zijn genomen of ter tafel liggen. De minister bevoegd voor Plaatselijke Besturen heeft informatie bezorgd over het « *plan d'investissement mobilité active communal et intermodalité* » (PIMACI), dat aan het gemeentelijke investeringsplan 2022-2024 zal worden gekoppeld om de benodigde wegherstellingen beter af te stemmen op de mobiliteitsbehoeften in de gemeenten.

Informatie voor de pers

Het Rekenhof controleert de openbare financiën van de federale Staat, de gemeenschappen, de gewesten en de provincies. Het draagt bij tot de verbetering van het overheidsbeheer door nuttige en betrouwbare informatie die voortvloeit uit een tegensprekelijk onderzoek, toe te zenden aan de parlementaire vergaderingen, aan de beheerders en aan de gecontroleerde diensten. Als collaterale instelling van het parlement werkt het Rekenhof onafhankelijk ten opzichte van de overheden die het controleert.

Het verslag « *Soutien de la Région wallonne aux déplacements quotidiens à vélo* » werd aan het Waals Parlement bezorgd. Het verslag, de samenvatting en dit persbericht zijn beschikbaar op www.rekenhof.be.